

Oppgave:

Skriv kort om Peter Chr. Asbjørnsen og hvordan han begynte å samle inn eventyr. Hvilken betydning hadde eventyrsamlingene hans på norsk kultur og selvforståelse på 1800-tallet? (Husk å oppgi kilder.)

Peter Christen Asbjørnsen (1812 – 1885) ble født som sønn av en glassmester i Christiania, to år før Norge ble løsrevet fra Danmark og fikk sin egen grunnlov. Selv om landet gikk inn i union med Sverige like etterpå, ble mye av norsk kultur og selvfølelse skapt og styrket mens Asbjørnsen levde skapt som nasjon, med egen. Lite visste faren at den noe sykelige sønnen snart skulle bli kjent for å ha skrevet et av våre nasjonalverk.

Asbjørnsen ville allerede som ung ville tidlig bli forfatter, men likte seg ikke på skolen. Dette førte til mye sykdom og fravær, og han fikk ikke tatt Examen Artium (videregående) før han var 21 år. På et eksamenskurs på Ringerike traff han en medstudent som het Jørgen Moe, og de ble godenære venner. skulle få store konsekvenser både for dem selv og for Norge. Begge var interessert i eventyr, og begge beundret det arbeidet brødrene Grimm hadde gjort med sagn og eventyr i Tyskland noen år tidligere. Utover 1830-årene begynte de å få en ide om å samle norske eventyr.

Etter eksamen jobbet først Asbjørnsen en tid som huslærer på Romerike, før han begynte å studere zoologi, læren om dyr. Hans studier brakte ham landet rundt, og dette var en fin anledning til samtidig å samle inn eventyr. Asbjørnsen var veldig glad i naturen og en ivrig friluftsmann. På jakt etter naturopplevelser dro han ham til Gudbrandsdalen, Østerdalen, Valdres, Rondane, Lærdal, Sogndal og Luster. I 1842 reiste han med en engelsk lord til fjellheimen, og det var nettopp engelskmennene som først begynte å bruke den norske naturen for opplevelsens skyld. Dette ble i sin tur viktig for den norske selvfølelsen: vår praktfulle og storslagne natur var akkurat det man i romantikken lette etter, og det er bare å se på maleriene fra denne tiden så forstår man hvor viktig naturen var for nordmennesenes selvforståelse.

På disse reisene møtte Asbjørnsen mange mennesker som kunne fortelle spennende eventyr og sagn. I pakt med tidens oppgave om å finne den norske ”sjelen”, ble Asbjørnsen og Moes arbeide både viktig og godt mottatt. I 1841 kom de første eventyrene deres på trykk. Ssnart hyllet av sine samtidige, og selveste Jacob Grimm skrev fra Tyskland at de norske folkeeventyrene sto over alle andre eventyrsamlinger.

Etter hvert kom flere utgaver, og den komplette utgaven av *Norske Folkeeventyr* så dagens lys i 1851.

Noe av det som skilte Asbjørnsen og Moes eventyr fra andre, prost Andreas Faye – den aller første til å samle inn norske sagn var at de to ble enige om å gjengi historiene så likt som mulig slik de ble fortalt. Dette irekte og saftig språkbrukførte noen ganger til litt ”grovt” språk, og for eksempel Camilla Collett, Henrik Wergelands søster, reagerte bl.a. på at de skrev ”kalverumpe” i stedet for ”kalvehale”. Men Asbjørnsen og Moe holdt på den muntlige fortellerformende forsøkte samtidig å få frem i hvilken situasjon eventyrene ble fortalt. Spesielt Asbjørnsen var dessuten veldig flink til å skildre natur og stemninger, får man et unikt inntrykk av Norge på 1800-tallet når man leser hans eventyr. Asbjørnsen var dessuten veldig flink til å skildre natur, stemninger og hvordan bønder, drenger, kokkekoner, signekjerringer, jegere og håndverkere fra forskjellige bygdelag på Østlandet levde. Eventyrene gir derfor et unikt inntrykk av Norge på 1800-tallet. Her kom også hans zoologiske utdannelse til hjelp, da han umiddelbart kunne beskrive hva slags fugl som kvitret og hva forskjellige merker i naturen faktisk betydde.

Asbjørnsen ønsket også å få tegninger til historiene, og store kunstnere fra den tiden ville gjerne gjøre jobben. De mest kjente er Tidemann og Gude, og Erik Werenskiold og Th. Kittelsen.

Eventyrene ble ganske raskt ansett som en nasjonal skatt, ikke minst takket være måten de ble skrevet på. Både Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen trakk frem Asbjørnsen og Moe, og hyllet dem for deres arbeid.

Men *var* det bare eventyr og overtro det de skrev om? En nyoppdaget bok, kalt *Mørkeboka*, avslører at Asbjørnsen visste mye mer om eventyrskikkelsene enn det han skildrer i sine eventyr. Ikke nok med det, men kanskje trodde han også på at de fantes i virkeligheten! Opplysninger i *Mørkebok* tyder i alle fall på det. Denne boka er ennå ikke kjent, men jeg de har allikevel fått høre om og se i den. Kanskje har Asbjørnsen flere hemmeligheter å komme med, snart 200 år etter at han ble født? Det er i alle fall sikkert at eventyrene fremdeles lever i den norske bevisstheten, og det kommer de nok til å gjøre i mange år framover. ”Alle” har jo hørt om Askeladden, Reveenka, De tre bukkene Bruse, bare for å nevne noen. Eventyrene hans er en viktig viktig del av den nasjonale arven vår, og de har gjort veldig mye for at troll, hulder og nisser er en viktig del av vår kultur den dag i dag.

Kilder:

www.asbjornsenselskapet.no

http://www.snl.no/Peter_Christen_Asbjørnsen

http://no.wikipedia.org/wiki/Peter_Christen_Asbjørnsen

Forord til Norske Folkeeventyr, skrevet av Snorre Evensberget

Berte Tufserud, bibliotekar